

УДК 336.64+658.15+657.62+330.46

А. В. Кулик

Проблеми організації та методики аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств

У статті визначені основні проблеми організації та методики аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: ліквідність підприємства, ліквідність балансу, ліквідність активів, платоспроможність підприємства, аналіз ліквідності підприємства, аналіз ліквідності балансу, аналіз ліквідності активів.

In article the basic problems of the organisation and a technique of the analysis of liquidity and solvency of the enterprises and a way of their decision are defined.

Keywords: liquidity of the enterprise, liquidity of balance, liquidity of actives, solvency of the enterprise, the analysis of liquidity of the enterprise, the analysis of liquidity of balance, the analysis of liquidity of actives.

Постановка проблеми. Об'єктивними умовами забезпечення стабільної діяльності та фінансової стійкості підприємств є їх ліквідність і платоспроможність, що визначає реальні фінансові можливості підприємств, здатність фінансувати свою діяльність, своєчасно та в повному обсязі виконувати зобов'язання. Як свідчить практика, саме від ліквідності та платоспроможності залежить саме існування підприємств, адже підприємства припиняють свою діяльність здебільшого внаслідок нестачі грошових коштів, а не через недостатню рентабельність.

Ліквідність і платоспроможність підприємств є об'єктивними складними та багатогранними економічними явищами. Вони підвласні дії багатьох внутрішніх і

зовнішніх факторів, мають високу чутливість до різноманітних впливів і змін, що породжує високий рівень їх залежності від внутрішнього та зовнішнього середовища (будь-які негативні зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємств, в першу чергу, призводять до змін у їх ліквідності і платоспроможності, які неминуче відображаються на інших аспектах діяльності), непередбачуваності та випадковості. Все це надзвичайно ускладнює процес управління ними та пред'являє надзвичайно високі вимоги до його інформаційно-аналітичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ліквідність і платоспроможність підприємств є одним із найбільш вживаними поняттями фінансової науки і найбільш популярними об'єктами фінансового аналізу й управління. Вони розглядаються переважною більшістю зарубіжних і вітчизняних авторів підручників, навчально-методичних посібників і монографій присвячених проблемам фінансів підприємств, фінансового менеджменту, економічного та фінансового аналізу, а також широко представлені публікаціями у фахових періодичних виданнях, більшість з яких присвячені розкриттю сутності ліквідності і платоспроможності підприємств (Ю.Ю.Журавльова, Є.Є.Іонін, Н.О.Власова, В.Корнієвська, О.А.Максута, Г.М.Дутчак, Л.А.Лахтіонова, Н.О.Власова та ін.), визначенню методики й організації їх аналізу (оцінки) (Д.Климов, А.В.Слуцький, М.Сорокін, М.П.Почекутов, Ю.Ю.Журавльова, А.В.Грачов, Н.О.Власова, В.В.Томчук, А.Р.Ванієва, Н.Б.Кашена, Г.Г.Лисак, Є.М.Івашевська, М.М.Гаркуша, Є.Є.Іонін, С.В.Громов, Б.Л.Дугінський, О.Б.Харченко, С.Ярошук та ін.), а також розкривають проблеми управління ними

(Л.Ремньова, Н.М.Давиденко, Н.М.Моцак, І.П.Зайцева, Ф.Е.Поклонський, Є.Є.Іонін, Г.М.Азаренкова, П.І.Кудь та інші). Проте, ще не сформувалось єдиного підходу щодо визначення поняття ліквідності та платоспроможності підприємств, а також організації і методики їх аналізу, який би відповідав об'єктивній економічній сутності даних явищ, забезпечував отримання об'єктивної, багатогранної, точної та достовірної інформацію про них та забезпечував розробку і прийняття оптимальних управлінських рішень.

Постановка завдання. У даній статті на основі детального аналізу різних підходів до визначення сутності, методів і технологій аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств визначені основні проблеми організації та методики їх аналізу, а також шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі найбільш поширеними є підходи, що зводять аналіз ліквідності і платоспроможності до вирішення певного набору послідовних задач. Наприклад, аналіз ліквідності та платоспроможності І.Ф.Прокопенко, В.І.Ганін, В.В.Москаленко [19,с.264-270] обмежують розрахунком та аналізом основних показників ліквідності; Н.П.Шморгун, І.В.Головка [32,с.53-56] – аналізом ліквідності балансу; С.З.Мошенський, О.В.Олійник [17,с.440-450], В.О.Подольська, О.В.Яріш [18,с.147-156], Д.Климов [13,с.1-10], Н.М.Давиденко [5,с.36-40], Г.О.Швиданенко, А.І.Дмитренко, О.І.Олексюк [31,с.199-207] розглядають аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства через призму двох задач – це аналіз ліквідності балансу (побудова та аналіз балансу ліквідності) і розрахунок та оцінка коефіцієнтів (показників) ліквідності і платоспроможності. Останній підхід є настільки

поширеним, що його можна назвати традиційним підходом аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств. Бочаров В.В. [1,с.118-127] крім двох традиційних задач, які він називає методами, виділяє аналіз чистого оборотного капіталу та грошових фінансових потоків. Тарасенко Н.В. [22,с.280-287] аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства пропонує розпочинати зі складання і аналізу платіжного календаря, після цього здійснювати аналіз ліквідності балансу, розрахунок та оцінку коефіцієнтів (традиційних) ліквідності і завершувати аналіз аналізом причин фінансових ускладнень та можливості відновлення (втрати) платоспроможності. Серед подібних підходів найбільш комплексним є підхід Л.С.Васильєвої [2,с.442-491], яка розглядає аналіз ліквідності і платоспроможності як: аналіз ліквідності активів; аналіз зобов'язань за ступенем терміновості оплати; оцінка ліквідності балансу з урахування фактора часу (за групами) (розраховуються абсолютні і відносні відхилення за кожною групою); аналіз ліквідності балансу за допомогою фінансових коефіцієнтів ліквідності; розрахунок показників неплатоспроможності (банкрутства) підприємства; поглиблений аналіз неплатоспроможності на основі аналізу платіжного календаря; прогнозування платіжних можливостей підприємства.

Поширеними є також підходи, в яких аналіз ліквідності і платоспроможності розглядають як дві взаємопов'язані задачі аналізу (В.О.Мец [16,с.143], Н.М.Дєєва, О.І.Дедіков [6,с.105-116], Г.В.Савицька [20,с.614-626], Ю.С.Цал-Цалко [29,с.308-326], М.Д.Поддєрьогін [27,с.364], [7,с.293-305], [25,с.324-334], [26,с.100-107]). Вони розрізняються за методикою вирішення. Наприклад, В.О.Мец [16,с.143] розглядає аналіз ліквідності за традиційною схемою, а аналіз

платоспроможності – як аналіз платіжного календаря, грошової, розрахункової та ліквідної платоспроможності; Н.М.Деєва, О.І.Дедіков [6,с.105-116] при аналізі ліквідності, крім традиційних етапів пропонує здійснювати аналіз зміни в складі коштів та джерел коштів і їх розміщенні в порівнянні з початком періоду аналізу, а також індексу ліквідності, а при аналізі платоспроможності дотримуються попереднього підходу; Г.В.Савицька [20,с.614-626] розглядає аналіз ліквідності підприємства як аналіз ліквідності балансу, а аналіз платоспроможності визначає як аналіз платіжного календаря, а також визначення причин зміни показників платоспроможності (аналіз виконання плану з надходження і витрачання коштів); Ю.С.Цал-Цалко [29,с.308-326] аналіз ліквідності розглядає як аналіз ліквідності активів, при цьому, за методикою він мало відрізняється від традиційного аналізу ліквідності і включає групування активів за ступенем їх ліквідності, розрахунок інтегрального показника ліквідності активів, визначення швидкості та щоденної суми трансформації дебіторської заборгованості і товарних запасів у грошові кошти, визначення термінів погашення кредиторської заборгованості, а аналіз платоспроможності включає групування зобов'язань за терміном їх погашення, порівняння відповідних груп активів і пасивів за традиційними нерівностями, розрахунок абсолютного надлишку (нестачі) активів, відносних показників платоспроможності (які відповідають трьом основним показникам ліквідності), інтегрального показника платоспроможності за трьома попередніми, факторний аналіз платоспроможності (загального показника платоспроможності), оцінку можливості відновлення та збереження платоспроможності, визначення можливих

термінів погашення зобов'язань та їх суми, визначення поточної платоспроможності; М.Д.Поддєрьогін [27,с.364] розглядає аналіз ліквідності як аналіз процесу надходження коштів від господарської діяльності і формування залишку коштів після погашення зобов'язань перед бюджетом та цільовими фондами, а також виплати дивідендів, аналіз структури кредиторської заборгованості, визначення чи є вона «стійкою», чи є простроченою, порівняння обсягу поточних зобов'язань з наявністю ліквідних коштів (розрахунок та аналіз основних показників ліквідності), аналіз платоспроможності як аналіз поточної та перспективної платоспроможності; автори [7,с.293-305] виділяють якісну оцінку ліквідності, що виконується як аналіз ліквідності балансу, та кількісну оцінку ліквідності за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, аналіз платоспроможності визначають здійснюють за допомогою відносних показників; автори [25,с.324-334] аналіз ліквідності розглядають за традиційною схемою, а аналіз платоспроможності обмежують аналізом платіжного календаря; автори [26,с.100-107] аналіз ліквідності також здійснюють за традиційної схемою, а аналіз платоспроможності розглядають як аналіз поточної платоспроможності на основі платіжного календаря, визначення причин фінансових ускладнень, аналіз перспективної платоспроможності.

Переважна більшість авторів розглядають аналіз ліквідності і платоспроможності як необхідну умову розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо управління ними або можливостей кредитування й інвестування. В обох випадках важливим є не тільки ступінь ліквідності і платоспроможності, а й фактори, що його зумовлювали. Проте про необхідність факторного аналізу наголошують лише окремі автори, зокрема, Г.В.Савицька

[20,с.616-618] та Р.О.Костирко [14,с.143], Ю.С.Цал-Цалко [29,с.321-322] при цьому зосереджуючи увагу на факторному аналізі тільки одного показника. Отже, за більшістю методик аналіз ліквідності та платоспроможності мало придатний для розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень.

Отже, виділяється **три основні проблеми аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств – це обмеженість більшості технологій аналізу ліквідності і платоспроможності, особливо в частині факторного аналізу, відсутність загально визнаного універсального підходу до організації аналізу та його методики.**

Крім цих проблем достатньо гострою є **проблема методики вирішення окремих задач аналізу.** Наприклад, найбільш часто аналіз ліквідності і платоспроможності здійснюють за допомогою відносних показників (коефіцієнтів). Проте, мабуть немає в практиці фінансового аналізу більш невизначено переліку показників, як ті, що пропонують використовувати для аналізу ліквідності і платоспроможності, не говорячи вже про критерії їх оцінки. Єдине, що об'єднує всі методики це використання трьох основних коефіцієнтів ліквідності, які часто називають по-різному, що ускладнює проведення аналізу особливо початківцями – це: **коефіцієнта загальної ліквідності** (загальний коефіцієнт ліквідності [14,с.130-138], [25,с.329], загальний коефіцієнт покриття [14,с.134], [17,с.447], [33,с.70], [8,с.37], коефіцієнт покриття [15,с.95], [4,с.144], [23,с.152], коефіцієнт поточної ліквідності [6,с.106], [30,с.153], [20,с.614], [4,с.144], [7,с.303], [5,с.38], коефіцієнт загальної платоспроможності [29,с.317], середній коефіцієнт ліквідності [30,с.152]); **коефіцієнта швидкої ліквідності** (коефіцієнт термінової ліквідності

[14,с.130,138-140], [18,с.153], [7,с.303], проміжний коефіцієнт ліквідності [14,с.138,674], [13,с.3], коефіцієнт проміжної ліквідності [33,с.70], [15,с.95], коефіцієнт критичної ліквідності [14,с.674], коефіцієнт термінової платоспроможності, коефіцієнт «критичної оцінки», коефіцієнт критичної ліквідності [30,с.152], суворий [13,с.3], коефіцієнт проміжного покриття [23,с.152]); **коефіцієнта абсолютної ліквідності** (коефіцієнт платоспроможності [6,с.106], [32,с.55], коефіцієнт швидкої ліквідності [1,с.125], коефіцієнт грошової (готівкової) платоспроможності [30,с.151,153], миттєвий [15,с.3]). Проте майже «трагічним» є невизначеність критеріїв їх оцінки. Відомо принаймні одинадцять підходів до визначення рекомендованих (нормативних) значень **коефіцієнта загальної ліквідності** (>1 [23,с.152], >2 [17,с.446], ≥ 2 [14,с.673], [12,с.107], $>1-1,5$ [23,с.152], $1-1,5$ [23,с.152], $>1,5$ [8,с.37], $1,0-2,0$ [14,с.135], більше $1-2$ [25,с.331], $1,5-2,5$ [30,с.55], [5,с.38], [23,с.152], $1,5-2,0$ [32,с.270], [13,с.3], $2-2,5$ [18,с.152,153]), десять – **коефіцієнта швидкої ліквідності** ($=1$ або $1:1$ [6,с.109], [30,с.152], [17,с.448], >1 або ≥ 1 [14,с.447], $0,7-1,0$ [20,с.615], $0,6-0,8$ [8,с.37], [23,с.152], $0,7-0,8$ [14,с.139], [32,с.55], [18,с.153], [5,с.38], [12,с.107], [23,с.152], $>0,7-0,8$ [23,с.152], $>0,8$ [25,с.331], $0,8-0,9$ [30,с.152], $\approx 0,6-1,5$ [13,с.3]), тринадцять – **коефіцієнта абсолютної ліквідності** (>0 [23,с.152], $\approx 0,2$ [13,с.3], $>0,2$ [23,с.152], $>0,2$ або ≥ 2 [17,с.448], [18,с.154], [12,с.107], [26,с.105], $\geq 0,25$ [12,с.107], $0,2:1$ [6,с.109], $0,2-0,5$ [32,с.269], $0,15-0,2$ [1,с.125], $0,2-0,3$ [18,с.153], [30,с.151], $0,2-0,35$ [25,с.331], [8,с.37], [5,с.38], [23,с.152], $>0,2-0,35$ [23,с.152], $0,2-0,25$ [17,с.447],

0,25 – 0,35 [14,с.140,674]). Необ'єктивна оцінка однозначно призведе до прийняття неоптимального, а може і помилкового управлінського рішення.

Критерії оцінки коефіцієнтів ліквідності залежать від складу і якості активів, виду діяльності, тривалості операційного циклу та інших особливостей. Тому кожен критерій оцінки, який ми обираємо, повинен бути науково-обґрунтованим. Тільки тоді аналіз буде об'єктивним. Проте лише в окремих роботах піднімається проблема формування нормативів коефіцієнтів ліквідності (Д.Климов [13,с.8-10], Л.С.Васильєвої, М.В.Петровської [2,с.454]).

Крім трьох основних коефіцієнтів ліквідності використовують і інші відносні показники ліквідності, наприклад, коефіцієнти ліквідності запасів [18,с.153], ліквідності коштів у розрахунках [18,с.153], ліквідності при мобілізації засобів [14,с.674], забезпеченості власними оборотними засобами [14,с.131], маневреності власних оборотних коштів (капіталу, що функціонує) [6,с.48,110], [32,с.56] або мобільності активів [18,с.153], частка оборотних (обігових) коштів (активів) у активах [6,с.48,110], [32,с.56], коефіцієнт власних обігових коштів [32,с.56], частка власних оборотних коштів у загальній їх сумі [6,с.48,110], коефіцієнт забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами [10,с.37], частка запасів в оборотних (поточних [32,с.56]) активах [6,с.48,110], [32,с.56], частка власних оборотних коштів у покритті запасів [6,с.48,110], коефіцієнт покриття запасів [6,с.48,110], частка чистих обігових активів у покритті запасів [32,с.56], коефіцієнт захищеного періоду [32,с.55] або співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості [18,с.153], коефіцієнт співвідношення активів [18,с.153] та інші. Всі вони характеризують різні

ознаки ліквідності, проте у більшості робіт представляється єдиним переліком, що ускладнює їх якісну інтерпретацію. Для того щоб добитися якісної визначеності аналізу, всі показники повинні бути систематизовані і представлені у вигляді системи.

Існування багатьох підходів до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств пов'язана з відсутністю цілісної теоретичної концепції аналізу, яка б ґрунтувалась на знаннях про об'єктивну економічну сутність даних явищ, що дозволило б виділити реальні об'єкти, відповідні їм задачі аналізу та методики їх вирішення. Отже, **визначальною проблемою аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств є розробка цілісності об'єктивної теоретичної концепції аналізу.** Вона вирішується шляхом наукового обґрунтування сутності ліквідності та платоспроможності підприємств як об'єкта аналізу та узгодження з нею його методики.

На сучасному етапі розвитку науки не сформувалось загальновизнаного підходу до визначення **сутності** ліквідності і платоспроможності. Часто їх ототожнюють або підміняють; розглядають як взаємопов'язані але специфічні за змістом поняття не вказавши на об'єктивні відмінності, або недостатньо їх обґрунтувавши; платоспроможність визначають як ширше поняття ніж ліквідність; ліквідність визначають як більш містке поняття.

Ліквідність та платоспроможність підприємств є складним, багатогранним, цілісним об'єктом аналізом, зміст якого необхідно визначати відповідно до об'єктивної сутності даних економічних явищ. При визначенні сутності ліквідності необхідно враховувати, що:

- ліквідність (від лат. *liquidus* – рідкий, такий, що розтікається) означає здатність змінювати свою форму, в

економіці – це здатність активів підприємства за будь-яких обставин перетворюватися на гроші без втрати ринкової вартості для здійснення платежів, які пов'язані, насамперед із покриттям своїх зобов'язань;

- різні за строками зобов'язання можуть бути погашені тільки за рахунок активів відповідної ліквідності а також активів і з більш високою ліквідністю, тому потрібно постійно забезпечувати баланс за обсягами відповідних груп активів, виділених за строками перетворення в гроші, та зобов'язань, виділених за термінами їх погашення, а також підтримувати рівновагу між обсягами і строками перетворення активів в гроші та обсягами і строками погашення зобов'язань для попередження накопичення тимчасово вільних грошових коштів на рахунках, накопичення непогашених зобов'язань з причин затримки перетворення відповідних активів у гроші та зниження їх оборотності;
- ліквідність підприємства хоча і залежить від структури і якості активів, тобто можливості перетворення в гроші, проте визначається реальною здатністю підприємства перетворювати активи в гроші в результаті ділової та ринкової активності підприємства, адже, навіть найбільш ліквідні активи не перетворюються в гроші самостійно, а тільки в результаті їх реалізації на ринку;
- підприємство повинно здійснювати не тільки платежі за вже створеними зобов'язаннями, а й оплачувати свою діяльність, тобто витрачатися на придбання товарів, необхідних для здійснення своєї діяльності, виконання робіт та надання послуг, для забезпечення безперервної діяльності та розширеного його відтворення, тобто створювати нові зобов'язання та нові можливості для їх

погашення, а також оплачувати непередбачені борги;

- підприємство може погашати всі свої зобов'язання не тільки за рахунок власних джерел, а й зовнішніх, що забезпечує більші можливості щодо фінансування своєї діяльності, а також більші гарантії погашення своїх зобов'язань в строк і в повному обсязі.

Отже, ліквідність підприємства за змістом є комплексним поняттям і включає:

- *ліквідність активів* – можливість перетворення активів підприємства в гроші за будь-яких умов без втрати ринкової вартості для забезпечення спроможності фінансувати свою діяльність і погашати свої зобов'язання в строк та в повному обсязі;
- *ліквідність балансу* – можливість активів за будь-яких умов, при їх перетворенні в гроші за певний строк, погашати відповідні за термінами зобов'язання в строк і в повному обсязі, а також фінансувати свою діяльність і погашати непередбачувані борги;
- *ліквідність підприємства* – здатність підприємства за будь-яких умов перетворювати свої активи в гроші без втрати своєї ринкової вартості, а також залучати кошти із зовнішніх джерел для виконання всіх своїх зобов'язань в строк і в повноту обсязі, фінансувати свою діяльність і погашати непередбачені борги; постійно підтримувати баланс між обсягами відповідних груп активів, виділених за строками перетворення в гроші, та зобов'язань, виділених за термінами їх погашення, а також рівновагу між обсягами і строками перетворення активів в гроші, а також обсягами і строками погашення зобов'язань.

Платоспроможність означає спроможність платити, тобто в повному обсязі та в строк погашати всі свої

зобов'язання, фінансувати свою діяльність, покривати непередбачувані борги за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Проте платоспроможність підприємства залежить не тільки від здатності підприємства перетворювати відповідні активи в гроші в строк і в певному обсязі, а й від якості самих зобов'язань, тобто їх оптимальної структури та відсутності прострочених боргів. Наявність необгрунтованих зобов'язань та прострочених боргів відволікає додаткові кошти на їх погашення, які можуть бути використані більш ефективно, порушує баланс між обсягами відповідних груп активів, виділених за строками перетворення в гроші, та зобов'язань, виділених за термінами їх погашення, що неминуче призведе до порушення фінансової стійкості підприємства. Платоспроможність підприємства залежить не тільки від структури активів та її відповідності структурі пасивів, а й якості активів. Наявність простроченої безнадійної дебіторської заборгованості та її значна частка в структурі оборотних активів може істотно погіршити платоспроможність підприємства. Оскільки платоспроможність – це здатність плати, тобто відповідати за свої зобов'язання, вона значною мірою визначається здатністю юридичної або фізичної особи своїми діями набувати прав і створювати для себе юридичні обов'язки, нести відповідальність за їх порушення. Отже, ***платоспроможність підприємства*** – це здатність підприємства в повному обсязі та в строк погашати всі свої зобов'язання, фінансувати свою діяльність та покривати непередбачувані борги за рахунок внутрішніх і зовнішніх коштів, забезпечувати оптимальну структуру зобов'язань та належну їх якість, відповідно до структури активів та їх якості, виділених за здатністю перетворення в гроші, а

також брати на себе юридичну відповідальність за свої зобов'язання та їх порушення.

Метою аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств є інформаційно-аналітичне забезпечення розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення оптимальної ліквідності та платоспроможності підприємств.

Основними функціями аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств є: визначення відповідності цільовим параметрам і потенційним можливостям, виявлення тенденцій, локальних і закономірних змін та їх інтенсивності, впливу факторів на ці зміни; визначення різного роду відхилень від норм, диспропорцій, структурних деформацій, можливостей виникнення несприятливих і ризикових ситуацій, їх інтенсивності та динаміки, а також факторів, що на них впливають; виявлення потенційних можливостей зміни та розвитку ліквідності та платоспроможності підприємств, притаманних їм явищ і процесів, попередження та нейтралізація відхилень від норм, диспропорцій, структурних деформацій, несприятливих і ризикових ситуацій, виявлення кола регульованих факторів, шляхів і засобів їх реалізації; контроль за виконанням прийнятих управлінських рішень, ефективністю використання ресурсів та дотриманням соціальних норм і стандартів.

При визначенні ліквідності та платоспроможності підприємств як об'єкта аналізу необхідно розглядати їх як сукупність аспектів та ознак, які деталізуються доти, доки не будуть безпосередньо представлені у вигляді показників. Таким чином формальна модель перетвориться в логічну і обґрунтовану систему показників, що забезпечиться узгодженість теорії та методології аналізу.

Відповідно до визначеної сутності ліквідності та платоспроможності підприємств та враховуючи можливості вимірювання ознак за даними балансу виділяються наступні їх *об'єкти*: *ліквідність активів*: структура та якість активів за рівнем ліквідності; *ліквідність балансу*: обсяги та ступінь покриття активами відповідних груп зобов'язань; *ліквідність підприємства*: наявність та рівень робочого капіталу; оборотність активів; рух грошових коштів; *платоспроможність підприємства*: структура та якість зобов'язань; платіжний календар, оборотність зобов'язань та її відповідність оборотності активів. Відповідно до об'єктів виділяються основні задачі аналізу.

Аналіз ліквідності і платоспроможності повинен бути динамічний, тобто, поряд із статистичним аналізом, методика якого пропонує переважна більшість авторів, необхідно здійснювати аналіз, який полягає, принаймні, в аналізі динаміки показників, що розраховуються. Такий підхід, певною мірою, реалізують Васильєва Л.С. і Петровська М.В. [2,с.442-464]. Також для забезпечення можливості використання результатів аналізу для розробки і прийняття управлінських рішень необхідно здійснювати факторний аналіз всіх показників ліквідності і платоспроможності, які включаються в аналіз. Оскільки переважна більшість показників ліквідності і платоспроможності є відносними показниками, інтерпретація динаміки яких неоднозначна, оскільки залежить від зміни складових, рекомендуємо здійснювати інтерпретацію динаміки тільки після її розкладання за допомогою методів детермінованого факторного аналізу.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства починають із *групування активів за ступенем ліквідності та пасивів за терміновістю*

погашення. Проте його, здебільшого, розглядають як перший етап аналізу ліквідності балансу, деколи – як перший етап аналізу ліквідності активів і платоспроможності ([29,с.308-326]), аналізу ліквідності активів та оцінки зобов'язань за ступенем терміновості оплати, який розглядають як окремий етап аналізу ліквідності і платоспроможності ([2,с.442-491]), якісної оцінки ліквідності [7,с.293-305], показників ліквідності [25,с.326-327], платоспроможності [15,с.94]. На нашу думку, даний етап необхідно розглядати як окремий (перший) етап аналізу ліквідності і платоспроможності, оскільки він є базовим для всього подальшого аналізу.

Традиційно виділяють чотири групи активів і пасивів. Але є розходження у віднесенні тих чи інших активів (пасивів) до певних груп, особливо за даними Балансу згідно П(С)БО 2. Це пов'язано із ігноруванням об'єктивної логіки ліквідності, а також терміновості, що призводить до самих різних припущень щодо групування. Особливо це стосується віднесення до певних груп витрат та доходів майбутніх періодів, забезпечень наступних витрат і платежів, дебіторської заборгованості. Проте, переважна більшість авторів ігнорують дану проблему і пропонують кожен своє групування без належного обґрунтування. І лише окремі автори ставлять і намагаються окреслити шляхи вирішення даної проблеми, зокрема Д.Климов [13,с.4-5] та Р.О.Костирко [14,с.118]. Вихід один – не вірити окремим необґрунтованим групуванням, а самостійно уважно переглянути весь Баланс зверху до низу, зупиняючись на кожній статті, і чітко визначитися які активи (пасиви) відносити до яких груп.

При групуванні активів і пасивів необхідно враховувати, що необхідною складовою аналізу ліквідності

і платоспроможності є факторний аналіз всіх показників, що використовуються для аналізу. Тому групування необхідно представляти у вигляді ієрархії.

Крім зазначених груп окремо виділяють найбільш важливі для ліквідності і платоспроможності активи і пасиви, насамперед грошові кошти, запаси, дебіторську й кредиторську заборгованість.

Після групування активів і пасивів традиційно здійснюють кількісний і якісний аналіз ліквідності балансу. Проте, відповідно до визначеної сутності ліквідності вона визначається спочатку ліквідністю активів, а вже потім ліквідністю балансу. Тому **другим етапом** аналізу ліквідності повинен бути **аналіз ліквідності активів**, який здійснюється для визначення можливості перетворення активів підприємства в гроші за будь-яких умов без втрати ринкової вартості. Він рідко розглядається в науковій літературі [2,с.442-491], тому методика такого аналізу розроблена слабо. Васильєва Л.С. [2,с.442-491] пропонує під час аналізу ліквідності активів здійснювати групування активів, визначення вартості активів за групами та її динаміки, аналіз структури активів (частки кожної групи в загальній вартості активів). Цал-Цалко Ю.С. [29,с.310-315] - групування активів за ступенем їх ліквідності, розрахунок інтегрального показника ліквідності активів, визначення швидкості та щоденної суми трансформації дебіторської заборгованості і товарних запасів у грошові кошти, визначення термінів погашення кредиторської заборгованості.

Аналіз ліквідності активів повинен починатися із *аналізу обсягів активів за ступенем ліквідності*. Для цього будується зведена таблиця в якій представляються обсяги

активів за основними групами, а також окремих найбільш важливих активів, а також показники їх динаміки.

Після цього необхідно *визначити загальні показники ліквідності активів*, що визначають потенційні можливості перетворення активів у ліквідні кошти: частка оборотних активів у загальній вартості активів або валюті балансу – показує питому вагу оборотних активів в загальній сумі активів. Його традиційно використовують для аналізу ліквідності і платоспроможності; відношення оборотних активів до необоротних – показує скільки обігових коштів припадає на одиницю необігових. Його часто називають коефіцієнтом мобільності активів [9,с.127], [32,с.527] і розглядають як показник майнового стану підприємства. Рекомендований рівень показника = **0,5** [9,с.127].

Після визначення загальних показників *визначаються часткові показники ліквідності активів*. Як такі показники Л.С.Васильєва [2,с.442-491] розглядає показники структури активів (частки кожної групи в загальній вартості активів). Проте визначення ліквідності активів через структуру активів є кількісною характеристикою, адже дійсно ліквідними є оборотні активи. Тому більш доцільно крім визначення частки кожної групи активів в загальній їх кількості, також визначати частки окремих груп оборотних активів в загальній їх вартості. Саме вони є основними частковими показниками ліквідності активів і визначають відповідні ступені ліквідності активів.

Часткові показники ліквідності активів визначають рівень відповідної ліквідності, проте не відображають її якості. Вона визначається їх відповідністю нормативним значенням. Тому наступним етапом аналізу ліквідності активів є *визначення якості ліквідності активів*. Як нормативні визначають для абсолютно ліквідних активів

визначають – **0,2 (20%)**, швидколіквідних – **0,3 (30%)** і повільноліквідних – **0,5 (50%)** [29,с.314]. Після цього необхідно співставити частки кожної групи оборотних активів з нормативними. Рівень отриманих показників повинен дорівнювати **1**, будь-яке відхилення від **1** свідчить про порушення. При інтерпретації показників враховується, що дефіцит менш ліквідних активів може бути поповнений за рахунок надлишку більш ліквідних але не навпаки. Також слід враховувати ризик недостатньої ліквідності, коли бракує високоліквідних активів, і ризик зайвої ліквідності, коли через надлишок високоліквідних активів, які, як правило, є низько дохідними, може відбуватися втрата прибутку підприємства.

Для показників, за якими отримані відхилення від нормативного рівня рекомендується здійснити факторний аналіз. Для загальної оцінки якості ліквідності активів за отриманими даними встановлюються типи підприємств за ліквідністю активів.

Може бути розрахований *інтегральний показник якості ліквідності активів* як сума модулів відхилень величин всіх видів ліквідності від нормативного значення [29,с.314]. При цьому додатні відхилення показників за більш ліквідними платіжними засобами покривають від'ємні відхилення показників за менш ліквідними платіжними засобами. Чим менший інтегральний показник тим краща ліквідність платіжних засобів підприємства.

Також однією із головних ознак ліквідності активів є наявність *чистих ліквідних активів*, що «визначаються як різниця між всіма ліквідними активами і всіма короткостроковими зобов'язаннями на певний момент часу [14,с.115]».

Також необхідно *проаналізувати частки найбільш важливих, з точки зору ліквідності, активів, зокрема, грошових коштів, запасів, дебіторської заборгованості в загальній вартості оборотних активів.* Серед цих показників тільки частка запасів у оборотних активах деколи [6,с.48,110], [32,с.56], використовується як додатковий показник ліквідності активів, що характеризує операційну ліквідність активів.

Для об'єктивності внутрішнього аналізу ліквідності активів потрібно виявити чи є активи підприємства предметами застави; яка можливість втрати цінність активів внаслідок їх морального та/чи фізичного зносу; наявність активів для поточного розпорядження (наприклад, заморожених рахунків); контрольованість активів (наприклад, можливість переміщення коштів із одного на інший рахунок); наявність безнадійної дебіторської заборгованості і т.п., що явно знижує ліквідність активів.

Завершальним етапом аналізу ліквідності активів є *встановлення терміну трансформації платіжних засобів у грошові кошти та суми грошових коштів, що можна щоденно формувати з платіжних засобів* [29,с.315].

Після аналізу ліквідності активів доцільно здійснити **кількісний і якісний структурний аналіз пасивів за терміновістю погашення.** Здійснюється він за класичною методикою структурного аналізу. Після такого аналізу здійснюється порівняння структури активів за ступенем ліквідності та пасивів за термінами їх погашення, встановлюється їх відповідність.

Також необхідно здійснити **аналіз робочого капіталу,** який є єдиним абсолютним показником ліквідності і платоспроможності підприємств. На практиці

даний показник часто називають по-різному і розраховують за різними методиками, але реально можна говорити про існування двох підходів (табл.1).

Таблиця 1.

Підходи до визначення робочого капіталу підприємства

	Підхід до розрахунку та назва	Зміст
1	<p>$\hat{I}\hat{A} - \hat{I}\hat{C}$, де OA – оборотні активи, ПЗ – поточні зобов’язання. Власний оборотний капітал [14,с.131], [13,с.3], [22,с.259], власні оборотні кошти [14,с.131], робочий капітал [24,с.46], [17,с.444], [2,с.459], [30,с.152], [14,с.131], оборотний капітал [30,с.152] [19,с.277],</p> <p>$\hat{A} - \hat{I}\hat{A} - \hat{I}\hat{C}$, де HA – необоротні активи, B – валюта балансу. Власний оборотний капітал [13,с.3]</p> <p>$\hat{A}\hat{E} + \hat{A}\hat{C} - \hat{I}\hat{A}$, де BK – власний капітал, ДЗ – довгострокові зобов’язання. Робочий капітал [24,с.46], [19,с.135], функціональний капітал [28,с.101], [9,с.135], власні обігові кошти [14,с.131], [9,с.135], власний оборотний капітал [14,с.131], [22,с.259], [32,с.54], [19,с.273], [18,с.207,216]</p>	<p>Величина OA, що залишається після сплати ПЗ; здатність підприємства платити за ПЗ, а також здійснювати діяльність за рахунок OA, що фінансується за рахунок довгострокових джерел і можливо власного капіталу</p>
2	<p>$\hat{I}\hat{A} - \hat{A}\hat{C} - \hat{I}\hat{C}$. Оборотний капітал [19,с.277], власні оборотні кошти [28,с.101]</p> <p>$\hat{A}\hat{E} - \hat{I}\hat{A}$.</p>	<p>Величина OA, що залишається після погашення ПЗ і ДЗ; здатність підприємства</p>

Власний оборотний капітал [14,с.1762], [32,с.3], [18,с.176,191], [14,с.444], [5,с.3], власні оборотні кошти [18,с.101], [28,с.101], власні оборотні засоби [11,с.420], [14,с.420,444], [17,с.444], власні обігові кошти [9,с.135], [6,с.135], [17,с.455], або засоби [14,с.697]	платити за ПЗ і ДЗ, а також здійснювати діяльність за рахунок ОА, які фінансуються за рахунок ВК
---	--

Відповідно до першого підходу визначається загальна величина робочого капіталу, відповідно до другого – чистий робочий капітал. Для цілей аналізу доцільно використовувати обидві величини, оскільки вони показують різні рівні забезпеченості робочим капіталом. Від’ємне значення робочого капіталу свідчить про його відсутність в обороті підприємства – всі оборотні активи сформовані за рахунок запозичених джерел і, власного капіталу недостатньо навіть для формування необоротних активів, які покриті зобов’язаннями підприємства. За від’ємного робочого капіталу підприємство не може виконувати свої зобов’язання. При збереженні такої ситуації воно просто зупинить своє існування через неплатоспроможність.

Величина робочого капіталу вимірюється в абсолютних одиницях, тому використовувати її для порівняльного аналізу ліквідності підприємств не можна, тільки для цілей визначення частки підприємств з додатнім і від’ємним робочий капіталом, що характеризують наявність (відсутність) робочого капіталу, та для розрахунку інших показників ліквідності підприємства. До того ж дана величина відображає лише наявність, а не рівень забезпеченості підприємства робочим капіталом. Для цього доцільно представити її у формі співвідношення. В результаті отримуємо два відносних показника, які

традиційно використовують як загальні показники ліквідності:

$$Л_3 = \frac{OA}{ПЗ} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2} \text{ та}$$

$$Л_{3з} = \frac{OA}{ПЗ + ДЗ} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2 + П_3}.$$

Вони показують рівень покриття оборотними активами, відповідно поточних та всіх зобов'язань. Перший показник традиційно називають коефіцієнтом загальної ліквідності (загальним коефіцієнтом ліквідності або покриття, коефіцієнтом поточної ліквідності або загальної платоспроможності, середнім коефіцієнтом ліквідності), другий - коефіцієнтом загальної ліквідності (платоспроможності) по відношенню до всіх зобов'язань. Оцінка коефіцієнтів здійснюється за нормативними значеннями. При цьому відомо мінімум шість нормативних значень коефіцієнта загальної ліквідності: > 2 [17,с.446]; ≥ 2 [14,с.673]; $1,0 - 2,0$ [14,с.135]; $1,5 - 2,5$ [32,с.55]; $1,5 - 2,0$ [32,с.270], [13,с.3]; $2 - 2,5$ [18,с.152,153].

Також, визначаються частки робочого капіталу у валюті балансу [17,с.142], [32,с.56] та загальній кількості оборотних активів [6,с.48], [10,с.38].

Критерії оцінки таких показників не встановлені. За одним підходом частка робочого капіталу в оборотних активах має бути не менше 2, за іншим - не нижча 0,1, в іншому випадку структура балансу вважатиметься незадовільною [10,с.38].

Після аналізу робочого капіталу необхідно здійснити **аналіз ліквідності балансу**, що полягає у визначенні здатності активів покривати відповідні групи зобов'язань.

Традиційно аналіз ліквідності балансу здійснюють шляхом порівняння активів, згрупованих за рівнем ліквідності та відповідних груп пасивів, згрупованих за терміном їх погашення, розрахунку абсолютних різниць (платіжного надлишку або нестачі (дефіциту)) (які деколи називають абсолютними показниками ліквідності балансу) та співставлення із класичними нерівностями ліквідності балансу (які деколи називають нерівностями абсолютної ліквідності. Тут виникає декілька проблем.

По-перше, розрахунок абсолютного надлишку (нестачі) встановлює їх обсяги, проте не відображає їх ступінь, тобто якісний рівень. Для цього повинні також бути розраховані відносні відхилення. Такий підхід використовує тільки Л.С.Васильєва [2,с.451-453].

По-друге, для оцінки ліквідності балансу абсолюті найбільш часто використовують наступну форму нерівностей $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$, проте існує і інша $A_1 > P_1$; $A_2 > P_2$; $A_3 > P_3$; $A_4 < P_4$. Тут необхідно враховувати, що якщо за першими трьома групами активи будуть дорівнювати пасивам, то підприємство матиме можливість тільки на сплату зобов'язань, якщо така потреба настане негайно і зовсім не матиме можливості фінансувати свою діяльність. Отже, активи повинні перевищувати пасиви, але у цьому випадку виникає ризик накопичення. Отже виникає проблема встановлення норми перевищення, яка залежить від виду діяльності підприємства, тривалості операційного циклу та інших особливостей.

По-третє, традиційний підхід до аналізу ліквідності балансів підприємств не дозволяє врахувати можливості покриття зобов'язань за рахунок надлишку активів більш

ліквідної групи. Тому Д.Климов [13,с.1-10] модифікує і істотно розширює традиційну методику аналізу ліквідності балансу на основі кумулятивного підходу, відповідно до якого накопичується платіжний надлишок (дефіцит) від попередніх груп, і використовує її для аналізу ліквідності балансу як за абсолютними так і відносними показниками. На нашу думку традиційний і кумулятивний підхід повинні розглядатися паралельно, оскільки розкривають різну інформацію про ліквідність балансу.

Спицький А.В. [21,с.28-31] пропонує використовувати інтегральний підхід аналізу ліквідності балансу, відповідно до якого в кожній наступній групі відбувається накопичення вартості активів і пасивів попередніх груп і нерівності ліквідності балансу набувають вигляду: $A_1 \geq П_1$; $A_1 + A_2 \geq П_1 + П_2$; $A_1 + A_2 + A_3 \geq П_1 + П_2 + П_3$; $A_4 \geq П_4$.

Крім класичних нерівностей ліквідності балансу В.О.Подольська і О.В.Яріш [18,с.148] використовують нерівності, що характеризують різний тип фінансової стійкості (таблиця 1) абсолютний, нормальний, передкризовий (критичний), кризовий.

У даних нерівностях використовується лише одна із класичних нерівностей ліквідності балансу, хоча, традиційно вважається, що виконання саме цих нерівностей характеризує абсолютну ліквідність балансу, і відповідно фінансову стійкість підприємства. Крім того відповідно до В.О.Подольської і О.В.Яріш [18,с.148] перші три нерівності Спицького А.В. [21,с.28-31] характеризують різні типи сталості..., третя, навіть передкризовий, хоча і в довгостроковій перспективі. Тоді як вона може визначати ліквідність балансу???

Таблиця 1.

Оцінка фінансового стану підприємства з урахуванням ступеню ліквідності активів

Тип сталості	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі
Абсолютний	$A_1 \geq П_1$	$A_1 \geq П_1 + П_2$
Нормальний	$A_1 + A_2 \geq П_1$	$A_1 + A_2 \geq П_1 + П_2$
Передкризовий (критичний)	$A_1 + A_2 + A_3 \geq П_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq П_1 + П_2$
Кризовий	$A_1 + A_2 + A_3 \leq П_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \leq П_1 + П_2$
Абсолютний	$A_1 \geq П_1 + П_2 + П_3$	
Нормальний	$A_1 + A_2 \geq П_1 + П_2 + П_3$	
Передкризовий (критичний)	$A_1 + A_2 + A_3 \geq П_1 + П_2 + П_3$	
Кризовий	$A_1 + A_2 + A_3 \leq П_1 + П_2 + П_3$	

Отже відкритим питанням залишається питання обґрунтування нерівностей, запропонованих В.О.Подольською і О.В.Яріш [18,с.148].

Окремі актори до традиційного підходу додають визначення загального показника ліквідності [14,с.129], [17,с.444], [7,с.297] (загального показника платоспроможності [18,с.148], [2,с.451]), але методика його розрахунку залишається не до кінця визначеною.

Узагальнюючий показник ліквідності балансу характеризує ступінь покриття платіжних зобов'язань підприємства сумою його ліквідних засобів за умови, що різні їхні групи мають різні вагові коефіцієнти [12,с.108],

що враховують їх значимість із погляду строків надходження коштів і погашення зобов'язань [7,с.298]. Вважається, що даний показник дає змогу порівнювати баланси підприємств за різні періоди, баланси різних підприємств і визначати найбільш ліквідні баланси [17,с.444]. Традиційно його розраховують за формулою, яку можна представити у вигляді:

$$L_{заг} = \frac{A_1 \times \alpha_1 + A_2 \times \alpha_2 + A_3 \times \alpha_3}{P_1 \times \alpha_1 + P_2 \times \alpha_2 + P_3 \times \alpha_3}.$$

де α_1 , α_2 , α_3 - вагові коефіцієнти, що характеризують значимість відповідних груп активів і пасивів. Проте найбільш дискусійним та складним є визначення вагових коефіцієнтів. У [14,с.129], [17,с.444] вони визначаються як частки окремих груп активів і пасивів в загальній їх кількості. Такий підхід є найменш обґрунтованим, оскільки частки є конкретним показником структури і ніяким чином не відображає значимість груп. Васильєва Л.С., Петровська М.В. [2,с.451], В.О.Подольська, О.В.Яріш [18,с.148] та автори [7,с.297] пропонують їх визначати як $\alpha_1 = 1$; $\alpha_2 = 0,5$; $\alpha_3 = 0,3$. Такий підхід також немає наукового обґрунтування. Адже незрозуміло чому саме такі значення, адже, як говорилося вище при оцінці ліквідності активів визначається [30,с.314], що активи ліквідні якщо абсолютно ліквідні активи становлять **0,2**, швидко ліквідні – **0,3** і повільно ліквідні – **0,5**. Обґрунтувати визначення вагових коефіцієнтів намагаються Н.Б.Кащена, Г.Г.Лисак [12,с.109], які відштовхуючи від підходу Є.В.Негашева наводять достатньо обґрунтовані аргументи та методичку визначення вагових коефіцієнтів: $\alpha_1 = 1$; $\alpha_2 = 0,67$;

$\alpha_3 = 0,35$. Проте, на нашу думку дана проблема залишається відкритою.

При аналізі ліквідності балансу доцільним є порівняння структури активів та пасивів за відповідними групами, що дозволить встановити спільні риси та розходження в розподілі активів та пасивів за відповідними групами.

Шморгун Н.П., Головка І.В. [32,с.53-56] та Савицька Г.В. [20,с.614-626] до аналізу ліквідності балансу включають розрахунок і аналіз відносних показників ліквідності. Традиційно його розглядають як окремий етап аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств, який здебільшого здійснюють після аналізу ліквідності балансу. При цьому переважна більшість відносних показників ліквідності і платоспроможності розраховується шляхом різного роду співставлень на основі класичного групування активів і пасивів, що по суті має бути логічним продовженням аналізу ліквідності балансу.

Крім того в науковій літературі для визначення ступеня ліквідності і платоспроможності використовують різні варіанти порівнянь активів і пасивів за основними активами (рис. 1). Умовно їх об'єднати в три групи:

- 1) коефіцієнти прямої ліквідності балансу, що відображають ліквідність балансу з урахуванням фактору часу і розраховуються як відношення відповідних груп активів і пасивів;
- 2) показники ліквідності, що відображають ліквідність активів по відношенню до найбільш термінових зобов'язань (L_1);
- 3) основні коефіцієнти ліквідності, що відображають ліквідність балансу по відношенню до найбільш

- термінових та короткострокових зобов'язань ($P_1 + P_2$);
- 4) показники ліквідності, що відображають ліквідність балансу по відношенню до найбільш термінових, короткострокових та довгострокових зобов'язань ($P_1 + P_2 + P_3$).

На нашу думку необхідно розрізнити дві задачі аналізу ліквідності балансу – це *аналіз абсолютної ліквідності балансу*, що полягає у порівнянні відповідних груп активів і пасивів, і *аналіз відносної ліквідності балансу*, що полягає у порівнянні певним чином об'єднаних груп активів і пасивів. Здійснюватися такий аналіз повинен як за абсолютними, так і відносними показниками. Таким чином, буде забезпечена якісна визначеність результатів.

Одним із основних факторів ліквідності і платоспроможності є оборотність оборотних активів і поточних зобов'язань. тому після аналізу абсолютної та відносної ліквідності балансу необхідно здійснити аналіз оборотності оборотних активів та поточних зобов'язань.

Для цього Р.О.Костирко [14,с.142] пропонує оцінити оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості та запасів з наступним визначенням фінансового циклу. На нашу думку такий аналіз повинен починатися із визначення загальної оборотності оборотних активів і поточних зобов'язань та відповідних груп активів і пасивів із обов'язковим їх співставленням.

Після аналізу ліквідності балансу здійснюється ***аналіз платоспроможності підприємства***. Для цього розраховуються та аналізуються спеціальні показники платоспроможності, які не включалися до аналізу ліквідності і доповнюють їх, будується та піддається детальному аналізу платіжний календар, визначаються можливі терміни погашення зобов'язань та щоденні їх суми,

а також їх співвідношення [29,с.324], можливість збереження [29,с.323], відновлення (втрати) [6,с.115], [4,с.142] платоспроможності.

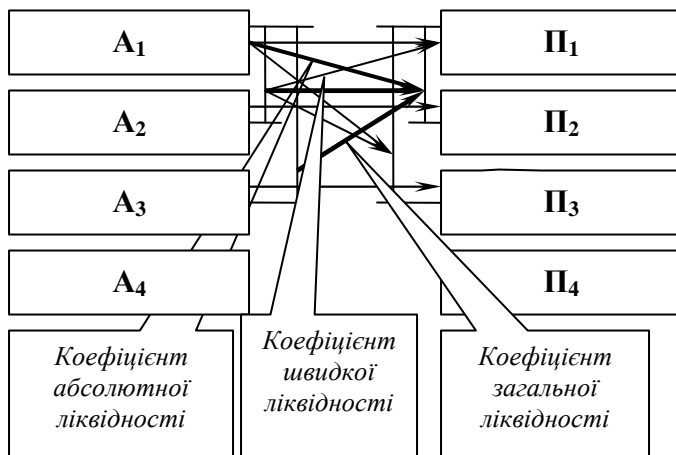

Рис. 1. Варіанти порівняння груп активів та пасивів

Завершається аналіз ліквідності і платоспроможності аналізом грошових потоків.

Висновки. На сучасному етапі розвитку знань про аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств, незважаючи на популярність даних досліджень, сформувалось ряд проблем, зокрема, невизначеність поняття ліквідності та платоспроможності підприємств, обмеженість переважної більшості технологій аналізу ліквідності і платоспроможності, особливо в частині факторного аналізу, відсутність загальновизнаного універсального підходу до організації аналізу та його методики, невизначеність методики вирішення окремих, в тому числі, основних, задач аналізу, що ускладнюють і

часто роблять неефективними, як сам аналіз, так і управлінські рішення, прийняті на його основі. Тому нагальною задачею є розробка цілісності теоретичної концепції аналізу ліквідності і платоспроможності, яка б відповідала об'єктивній сутності даних явищ, забезпечувала отримання об'єктивної, багатогранної, точної та достовірної інформації про них та забезпечувала розробку і прийняття оптимальних управлінських рішень. Основи такої концепції і викладені в даній статті.

Література

1. *Бочаров В.В.* Комплексный финансовый анализ. –СПб.: Питер, 2005. -432 с.
2. *Васильева Л.С., Петровская М.В.* Финансовый анализ: Учебник. - 3-е издание стереотипное. –М.: КНОРУС, 2008. -816 с.
3. *Галицкая С.В.* Финансовый менеджмент. Финансовый анализ. Финансы предприятий: Учебное пособие. –М.: Эксмо, 2008. -652 с.
4. *Гейдис Н.М.* Финансовый анализ: Навч.-методич. посіб. –Л.: ЛБІНБУ, 2006. -414 с.
5. *Давиденко Н.М.* Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємств // Актуальні проблеми економіки. -2005. -№2(44). –С.36-41.
6. *Дєєва Н. М., Дедіков О.І.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2007.– 328 с.
7. *Економічний аналіз і діагностика фінансового стану підприємства* / Видання 2-ге перероблене і доповнене: Навчальний посібник. –К.: ЦУЛ, 2007. -400 с.
8. *Журавльова Ю.* Методичні аспекти оцінки платоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання// Ринок цінних паперів України, 2005.- №3-4. - С.33-40.
9. *Ізмайлова К.В.* Фінансовий аналіз. - 2-ге вид., стереотип. - К.: МАУП, 2001. - 152 с.
10. *Іонін Є.Є.* Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність» // Актуальні проблеми економіки. -2004. - №6(36). –С.30-42.
11. *Карлін Т.Р., Макмін А.Р.* Анализ финансовых отчетов (на основе GAAP). - Учебник. - М.: Инфра-М, 2000. - 448 с.

12. *Кащена Н.Б., Лисак Г.Г.* Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – Х.: 2005. - Вип.1. – С.105–112.
13. *Климов Денис* Ликвидность – как её анализировать, и о чём говорят результаты // <http://www.management.com.ua/finance/fin031.pdf>.
14. *Костирко Р.О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. –Х.: Фактор, 2007. - 784 с.
15. *Максута О.А.* Вдосконалення визначення ліквідності підприємств // Вісник Академії праці і соц. відносин Федерації профспілок України. — К., 2006. - Вип.2 (35). - С.93–99.
16. *Мец В.О.* Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. –К.: Вища школа, 2003. -278 с.
17. *Мошенський С.З., Олійник О.В.* Економічний аналіз: Підручник / За ред. д.е.н. проф. Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. –Житомир: ПП «Рута, 2007. -704 с.
18. *Подольська В.О., Яріш О.В.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. –К.: Центр навчальної літератури, 2007. -488 с.
19. *Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Москаленко В.В.* Комп'ютеризація економічного аналізу (теорія, практика): Навч. пос. –К.: ЦНЛ, 2005. -340 с.
20. *Савицька Г.В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007.– 668 с.
21. *Спицкий А.В.* Анализ ликвидности баланса: классический и интегральный // Финансовый менеджмент. -2008. -№1. –С.28-31.
22. *Тарасенко Н.В.* Економічний аналіз: Навчальний посібник. –3-тє видання, перероблене. –Львів: “Новий світ – 2000”, 2004. –344 с.
23. *Томчук В.В.* Застосування системного підходу до забезпечення оцінки і аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства // Вісник. Львівська держ. фін. акад. Економічні науки. — Львів, 2005. — №9. — С.151–157.
24. *Уолт, Кяран* Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства. Пер. з англ.. –К.: Все увито; Наукова думка, 2001. -367 с.

25. *Фінансово-економічний аналіз*: Підручник. / Під ред.. П.Ю.Буряка, М.В.Римара. –К.: ВД «Професіонал», 2004. -528 с.
26. *Фінансовий аналіз*: Навч. посібник / Салига С.Я., Дачій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. - К.: ЦНЛ, 2006. - 210 с.
27. *Фінанси підприємств*: Підручник / Керівник колективу авторів і наук. редактор професор А.М.Поддєрьогін. -5-те вид. перероб. та доп. –К.: КНЕУ, 2004. -546 с.
28. *Флорова Т.О.* Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань. –К.: Вид-во Європейського університету, 2005. -253 с.
29. *Цал-Цалко Ю.С.* Фінансовий аналіз. Підручник. –К.: ЦНЛ, 2008. - 566 с.
30. *Чернелевский Л.М.* Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі – К.: Пектораль, 2003. –312 с.
31. *Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І. Олексик О.І.* Бізнес-діагностика підприємства: Навчальний посібник. –К.: КНЕУ, 2008. -344 с.
32. *Шморгун Н.П., Головка І.В.* Фінансовий аналіз. Навч. посіб. –К.: ЦНЛ, 2006. -528 с.
33. *Шиян Д.В., Строченко Н.І.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. –К.: А.С.К. 2005. -240 с.